

ges midlertidigt. Det gælder f.eks., hvis boligen er i meget dårlig stand og først skal moderniseres, eller hvis ejeren er under uddannelse til landmand.

I forhold til selve forslaget er vi enige i, at det godt kan strammes op, men ikke nødvendigvis kun i forhold til bødestraffen. Vi så gerne, at jordbrugskommissionerne eller den instans, der nu skal varetage dette i fremtiden, var noget bedre til at dele påbud om, at ejendommen skal sælges inden for en frist på ½ år, hvis bopælspligten ikke overholdes.

Det er jo først herefter, at sagen bliver overdraget til domstolene, og det er muligt at bruge bødestraffen. En del af løsningen er altså for os at se at gribe hurtigere ind, og det mangler der et konkret bud på i det fremsatte beslutningsforslag.

Selv om vi altså ikke helt vil afvise forslaget, så mener vi, at det er relevant at tage diskussionen om bopælspligten med ind i den generelle drøftelse om jordbrugskommissionernes rolle og struktur, som vi diskuterede i den foregående debat, så vi får en strukturel helhed. Men vi forbeholder os da retten til at blive klogere under udvalgsbehandlingen.

Så vidt ordene fra Kristeligt Folkeparti.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Ordføreren for forslagsstillerne, hr. Kristen Touborg.

Kl. 14.40

Kristen Touborg (SF):

Jeg vil gerne begynde med at sige tak for debatten. Det gennemgående udsagn, der er kommet fra ordførerne, er jo, at alle kan se, der er problemer på området. Der er for lidt sammenhæng imellem de straffesanktioner, der er her, og kontrolinstansen og langsommeligheden i den. Jeg mener, at alle faktisk mere eller mindre har givet udtryk for, at konsekvenserne af at bryde loven her ikke er af særlig stort omfang, og at det bør man se på.

Jeg vil gerne sige tak til de partier, Socialdemokratiet og De Radikale, der har taget positivt imod lovforslaget. Og naturligvis: Vi har et forslag, og det kan jo godt være, der er nogle nuancer, der trænger til at blive rettet i det. Vi må jo diskutere under udvalgsarbejdet, hvordan det skal være.

Men også de øvrige partier – eller i hvert fald de fleste – er indstillet på, at der skal ske noget på området. Også ministerens oplæg gav udtryk

for det, og det er jeg glad for. Jeg mener, at vi har haft en konstruktiv debat her, og det håber jeg at vi kan fortsætte med i udvalget. Så må jeg jo acceptere, at der klart er et flertal, der vil afventen den reelle ændring på det område, indtil udvalget, der arbejder med landbrugsloven, har barslet med sin rapport. Men tak for debatten.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslaget overgik derefter til anden (sidste) behandling.

Afstemning

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Udvalget for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

11) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 78:

Forslag til folketingsbeslutning om et GMO-frit dansk landbrug.

Af Keld Albrechtsen (EL) og Line Barfod (EL). (Fremsat 28/1 2003).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Fødevarerministeren (Mariann Fischer Boel):

I forslaget til folketingsbeslutning fra Enhedslisten opfordres regeringen til at sikre, at der ikke dyrkes GMO-afgrøder i Danmark.

Jeg vil først godt understrege, at regeringen lægger stor vægt på at sikre forbrugernes tryghed og valgfrihed. Derfor er det glædeligt, at det under det danske formandskab lykkedes at skabe politisk enighed om to forordningsforslag om sporbarhed og mærkning samt GMO-foder og fødevarer.

Efter de gældende regler skal fødevarer, som indeholder over 1 pct. målbart genetisk modificeret materiale, mærkes. Ifølge forslaget til de nye regler sænkes mærkningsgrænsen til 0,9 pct., og desuden skærpes kravene til mærkning.

Fødevarer, der er fremstillet af GMO, men som ikkemålbare GMO'er, skal i modsætning til de gældende regler også mærkes. Og dertil kommer der noget helt nyt og, synes jeg, meget vigtigt, nemlig at foderstoffer, som indeholder, eller som er fremstillet af GMO, skal mærkes. I dag er der overhovedet ikke krav om, at disse foderstoffer skal mærkes.

Regeringen er således af den opfattelse, at der med den politiske enighed om forordningsforslagene er opnået markante forbedringer til gavn for forbrugerne. Forslagene forventes om kort tid at gå til anden læsning i Europa-Parlamentet, og hvis Europa-Parlamentet vedtager at tilslutte sig Rådets fælles holdning, så vil forordningsforslagene være endelig vedtaget.

Når forslagene er vedtaget, så vil vi have en særlig europæisk model for godkendelse, for sporing og for mærkning af genmodificerede produkter. Allerede i dag er det jo et grundlæggende princip i EU, at en genetisk modificeret organisme ikke må markedsføres, før den har fået en godkendelse. Det princip blev bekræftet med vedtagelsen af det nye udsætningsdirektiv og videreføres så med forordningsforslaget om godkendelse og mærkning af GMO'er til foder og til fødevarer.

Det er en klar betingelse for at opnå markedsføringstilladelse, at den pågældende GMO har været igennem en grundig risikovurdering. Vurderingen skal tage stilling til, om GMO'en udgør en risiko for menneskers sundhed, for miljøet eller for naturen. Hvis det er tilfældet, så vil den ikke kunne få en markedsføringstilladelse i Europa.

Det er dermed regeringens opfattelse, at der på denne måde er taget en række initiativer på europæisk plan, der kan sikre forbrugernes tryk-
hed og valgfrihed i forhold til GMO.

Kl. 14.45

I de senere år har hele spørgsmålet omkring dyrkningen af GMO'er fået en stadig større relevans og jo også en langt større bevågenhed ikke kun i EU, men sandelig også herhjemme.

Jeg har jo i foråret 2002 igangsat et strategiarbejde om sameksistens mellem GMO, konventionelle og økologiske afgrøder. Det er det første samlede arbejde om dyrkning af GMO og er i øvrigt også blandt et af de allerførste i Europa.

Det er regeringens holdning, at drøftelserne vedrørende dyrkning af GM-afgrøder bør tage udgangspunkt i strategiarbejdet om sameksistens. Målsætningen for strategiarbejdet er at udarbejde en dansk model for sameksistens,

som understøtter forbrugernes frie valg og udviklingsmulighederne både for nye og for eksisterende produktionsformer.

Regeringen ønsker at skabe rammebetingelser for dansk landbrug, som har plads både til økologer og til landmænd, der har lyst til at prøve kræfter med nye afgrøder.

I forbindelse med strategiarbejdet ser regeringen det derfor som sin opgave at afdække muligheder og foreslå løsninger til sameksistens. Herefter er det op til den enkelte landmand og den enkelte forbruger at vælge, hvad man så vil.

Regeringen finder, at forslaget til folketingsbeslutning uhensigtsmæssigt begrænser valgfriheden for landmænd og forbrugere, og regeringen kan derfor ikke tilslutte sig forslaget.

Jeg vil godt lige vende tilbage til strategiarbejdet om sameksistens, der nu har været i gang i flere måneder og fortsætter nogle få uger endnu. Jeg vil godt benytte lejligheden til lige at ridse nogle af de væsentligste konklusioner, som har relevans for Tingets behandling af Enhedslistens beslutningsforslag, op.

En uafhængig udredningsgruppe under ledelse af Danmarks Jordbrugsforskning afleverede den 10. januar i år rapporten om sameksistens mellem GMO, konventionelle og økologiske afgrøder. Rapporten viser, at sameksistens er mulig for en række afgrøder.

Den viser også, at der er et behov for at arbejde videre med nogle af de mere besværlige afgrøder. Det gælder jo bl.a. raps, græsser og også kløver. Udredningsgruppen anbefaler også at analysere omkostningerne ved sameksistens, også efter første handelsled, nærmere.

Det arbejde er sat i gang under ledelse af udredningsgruppen og forventes afsluttet i løbet af august måned.

Jeg har med tilfredshed noteret mig udredningsgruppens konklusion om, at sameksistens mellem GMO eller GM, konventionel og økologisk, er en mulig løsning i en række tilfælde. Det er i den forbindelse – synes jeg også – værd at bemærke, at udredningsgruppen har inddraget danske forhold og danske vilkår for dyrkning af GM-afgrøder.

Regeringen kan derfor selvfølgelig ikke tilslutte sig forslagsstillerens opfattelse af, at en række kendsgerninger viser, at det vil være uklogt at tillade dyrkning af GM-afgrøder i Danmark.

Strategiarbejdet har også inddraget en række juridiske analyser, og jeg har netop oversendt den juridiske rapport til Folketinget. De juridi-

ske analyser viser, at vi kan lave nationale regler for sameksistens. De viser også, at vi ikke kan forbyde GMO-afgrøder eller -planter, der har fået en markedsføringstilladelse i EU. Så hvis en dansk landmand måtte ønske at dyrke en GM-afgrøde, som er godkendt til markedsføring i EU, så vil de danske myndigheder ikke kunne forbyde det.

Strategiarbejdet om sameksistens behandler også spørgsmålet om ansvar for spredning fra GMO-marker til GMO-fri marker, og Fødevareministeriet har anmodet Kammeradvokaten om at udarbejde et notat, der belyser lige nøjagtig den problemstilling. Notatet er sammen med den juridiske udredning også oversendt til Folketinget.

Kammeradvokaten tager udgangspunkt i, at der fastsættes regler for sameksistens. I den situation vurderes det af Kammeradvokaten, at GMO-dyrkeren vil kunne blive erstatningsansvarlig for fejl og for overtrædelser, som påføres enten den traditionelle eller den økologiske landmand. Der vil formodentlig være tale om et økonomisk tab. Men hvis GMO-dyrkeren derimod overholder reglerne, vil han formodentlig ikke kunne gøres erstatningsansvarlig.

Kl. 14.50

Jeg vil godt sige, at der vil være tale om en streng ansvarsbedømmelse, hvor selv meget, meget små fejl kan udløse erstatningsansvar. Og det er klart, at det så er op til domstolene at afgøre fastsættelsen af niveauet.

Spørgsmålet om ansvar for GMO-skade bliver også behandlet i direktivforslagene om miljøansvar, som forhandles af miljøministeren.

Resultaterne fra den faglige udredning og den juridiske rapport vil nu indgå i det grundlag for den egentlige strategi for sameksistens. Fødevareministeriet arbejder i disse dage med at lægge sidste hånd på strategien, som jeg forventer at kunne præsentere her for Folketinget inden for de nærmeste uger. Og derefter vil der blive lejlighed til de politiske drøftelser.

Målsætningen med strategiarbejdet er, som jeg allerede har nævnt, at lave danske regler for sameksistens, som understøtter forbrugernes frie valg og sikrer udviklingsmuligheder for nye og eksisterende produktionsformer.

Som det vil være Folketinget bekendt, er jeg jo med § 13, stk. 3, i lov om miljø og genteknologi blevet pålagt at fastsætte regler, der inden for EU-lovgivningens rammer stærkt begrænser

spredningsrisikoen til andre marker, herunder til økologiske marker. Den danske model for sameksistens skal således inden for EU-lovgivningens rammer udmøntes i klare regler. Strategien for sameksistens skal etablere beslutningsgrundlaget for de regler.

Det er regeringens opfattelse, at drøftelserne om dyrkningen af GMO-afgrøder i Danmark bør tage udgangspunkt i strategien for sameksistens, og på den baggrund kan regeringen ikke støtte Enhedslistens forslag.

(Kort bemærkning).

Nicolai Wammen (S):

Jeg vil gerne takke ministeren for redegørelsen og samtidig sige, at ministeren i den kom ind på en problematik, som også har været rejst på økologernes møde her for kort tid siden, nemlig den situation, hvor der sker en forurening af en konventionel eller økologisk mark med GMO. Der siger ministeren, at der vil være nogle meget hårde ansvarskrav. Men det fremgår også af det notat, der er kommet, at der kan opstå en situation, hvor GMO-producenten sådan set ikke har begået nogen fejl, men hvor der alligevel sker en forurening, og så har vi en økologisk landmand eller en konventionel landmand, der står med håret i postkassen.

Hvad påtænker regeringen at gøre i den situation, hvor der sådan set ikke er sket nogen fejl, men hvor både en konventionel og en økologisk landmand kan stå i en meget vanskelig situation uden selv at være skyld i det?

(Kort bemærkning).

Fødevareministeren (Mariann Fischer Boel):

Man skulle tro, at hr. Nicolai Wammen havde været til stede på Økologisk Landsforenings møde i lørdags, hvor netop det her spørgsmål blev rejst. Det er indlysende klart, at en producent, som ikke foretager sig noget, der er ansvarspådragende, selvfølgelig heller ikke kan straffes. Og den situation, hvor en spredning af GMO'er måtte finde sted også til andre producenter end GMO-producenterne, kan man selvfølgelig ikke afvise kunne finde sted.

Hele problematikken er selvfølgelig om restkoncentration af GMO'er i udsæd. Og derfor arbejdes der intensivt på, at den grænseværdi i udsæden skal være så lav som overhovedet muligt, så man undgår den utilsigtede spredning af GMO i naturen.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil bare sige til ministeren, at det jo ikke er indlysende, at man skal have en erstatningsregel, der siger, at når bare man har fulgt nogle retningslinjer, så er der ikke noget erstatningsansvar. Man kunne også forestille sig, at man havde et erstatningsansvar, som var objektivt, altså som gælder, hvis der sker en spredning. For der er jo ting i samfundet, som man må have et ansvar for simpelt hen ikke går galt. Og det er jo et velkendt princip med objektivt ansvar.

Kl. 14.55

Derfor har ministeren efter min mening ikke ret i, at det er en given ting, at ansvarsreglerne skal være sådan, som ministeren har skitseret dem. Man kan finde andre og efter min mening langt bedre ansvarsregler at benytte. Jeg vil bare bede ministeren bekræfte, at det er der mulighed for, og at det er en politisk diskussion, hvilken type ansvarsregel, man vil vælge.

Nu vælger man så fra ministerens side en ansvarsregel, der reelt er en ansvarsfritagelse. Men det er jo den politiske diskussion i det.

(Kort bemærkning).

Nicolai Wammen (S):

Jeg må i lighed med hr. Keld Albrechtsen sige, at jeg selvfølgelig sætter pris på, at ministeren overvejer det her, men det, vi behøver et svar på, og det, der selvfølgelig også blev rejst på økologernes møde, som jeg desværre ikke havde mulighed for at deltage i, men som ministeren vist deltog i, var den problemstilling, at der kan komme nogle økologer eller konventionelle landmænd til helt uden skyld at stå i en situation, hvor der er kommet GMO ind i deres produktion, hvilket kan ødelægge det fuldstændig for dem.

Der er det altså nødvendigt, at regeringen har et svar på, hvad man vil gøre i forhold til de økologiske og andre landmænd, for de er helt uden egen skyld i det, der sker, også selv om der ikke er begået nogen fejl som sådan fra GMO-producentens side. Hr. Keld Albrechtsen er inde på, at man kan have objektivt ansvar. Man kunne jo også forestille sig, at regeringen afsatte midler til at dække de tab, der måtte være for økologiske eller konventionelle landmænd.

Jeg vil derfor spørge regeringen, om det er noget af det, der vil blive taget højde for i den degørelse, som ministeren kommer med senere?

(Kort bemærkning).

Fødevareministeren (Mariann Fischer Boel):

Jeg tror, at både hr. Keld Albrechtsen og hr. Nicolai Wammen er fuldt bevidst om og klar over, at det her er en sag, der optager mig meget, og at det er magtpåliggende for mig, at vi får udstukket nogle rammer for en fremtidig produktion mellem de forskellige typer, så vi undgår mest muligt, at der kan foregå en utilsigtet iblanding. Det må være, og det tror jeg også det er, vores fælles udgangspunkt i de drøftelser, vi politisk skal have efterfølgende. Det er meningen, at vi skal have udmøntet det i lovtekster i den kommende folketingssamling.

Jeg vil godt sige til hr. Keld Albrechtsen: Der er ikke tale om ansvarsfritagelse. Hvis en GMO-producent får udstukket nogle rammer for, hvordan man skal producere, hvilke regler der er for afstande, for værnebælter, for rengøring af maskiner, alle de elementer, der kan være i sådan en diskussion, og hvis vedkommende overholder reglerne, er han ikke ansvarspådragende, og derfor kan han ikke efter reglerne straffes.

Alternativet er jo, at vi siger, at så må vi lave nogle regler, der er så restriktive, at det i realiteternes verden ikke er muligt overhovedet at dyrke GMO-afgrøder i Danmark, og det vil ikke være inden for de rammer, som EU har udstukket på det her område.

Det kan måske være muligt, at man efterfølgende – for så vidt angår de tre områder, som jeg nævnte i mit første indlæg, der ikke er truffet beslutning om, nemlig græsser og raps og kløver – kan træffe nogle frivillige aftaler, for det er de tre mest problematiske sorter, som vi ikke har noget klart billede af på nuværende tidspunkt.

Men sagen optager mig meget, og jeg håber, at vi kan finde nogle fornuftige løsninger, der også kan være med til, at vi begrænser den risiko, der måtte være, mest muligt.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Ministeren oplyser, at der er grænser for, hvor skrappe kontrolregler og sikkerhedszoner osv. vi må indføre. Det har EU bestemt. Det vil sige, at der vil være en risiko, efter min bedømmelse en betydelig risiko, for, at der sker en spredning, også selv om landmanden fuldt ud overholder reglerne.

Kl. 15.00

Og hvad nu, hvis landmanden måske ikke helt fuldt ud har overholdt reglerne, så skal en økologisk landmand, hvis jord er blevet ramt,

løfte en kolossal bevisbyrde. I praksis formentlig ved en domstol, en helt umulig sag at løfte, og det er derfor, jeg sagde, at det i praksis er en ansvarsfritagelse.

Der skal i hvert fald udtænkes et meget, meget groft eksempel på misligholdelse af dyrkningsreglerne, for at man kan forestille sig, at en domstol ville idømme et erstatningsansvar på den måde, som ministeren har skitseret regelsættet.

Hr. Wammen nævnede spørgsmålet om en offentlig sikringsordning. Der kunne også være en obligatorisk forsikringsordning, og der kunne være et objektivt ansvar, som gjorde, at den økologiske landmand under alle omstændigheder fik en erstatning for sit tab.

Jeg synes, der er mange ting i det her, der står ubesvaret hen. Og jeg håber, ministeren vil give tilsagn om, at man ikke lægger sig fast på den model, før disse ting er analyseret fuldstændig til bunds, således at f.eks. de økologiske landmænd kender og kan overskue konsekvenserne.

(Kort bemærkning).

Fødevareministeren (Mariann Fischer Boel):

Jeg synes, og det mener jeg også jeg sagde ret klart tidligere, at det er strategien for sameksistens, der fastlægger udgangspunktet for de politiske drøftelser, vi skal have efterfølgende.

Det her er jo i virkeligheden ikke en sag, vi politisk har taget hul på endnu, må jeg sige til hr. Keld Albrechtsen, så intet er jo besluttet, før vi måtte få sat os sammen og vurdere, hvad mulighederne er.

Jeg vil godt sige med hensyn til en forsikringsordning, at så er det min opfattelse uden at have nogle konkrete tal, at den vil blive overordentlig kostbar, overordentlig kostbar og næppe være en alternativ mulighed for den enkelte landmand, fordi prisen bliver for høj.

Men jeg vil godt slå fast, at hvis en GMO-producent overskrider reglerne, så falder hammeren. Der er selvfølgelig ikke præcedens på nuværende tidspunkt for, hvor vi vil lægge niveauet, hvor domstolene vil lægge niveauet, men det må vi sende nogle meldinger om efterfølgende.

Så jeg mener helt klart, at med de kontrolregler, som vi også er parate til at stille til rådighed, må vi kunne håndtere denne her sag på den bedst mulige måde for de parter, der er involveret, sådan at vi, som jeg sagde i mit indlæg, sikrer valgfriheden både for producent og forbruger.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Det glæder mig, at ministeren siger, at der ikke er noget lagt fast, og at vi får mulighed for at drøfte det og analysere det omhyggeligt. Så går jeg naturligvis ud fra, at der ikke bliver sluppet noget GMO ud på markerne, før der er fundet en løsning, som også f.eks. de økologiske landmænd kan være trygge ved, og som er gennemskuelig.

Når ministeren så siger, at en forsikringsordning vil blive ganske forfærdelig dyr, er det godt nok en oplysning, der bekymrer mig meget, for hvis det er tilfældet, at en forsikringsordning vil blive ganske overordentlig dyr, må det jo være, fordi ministeren antager, at der i forsikringsbranchen vil være meget stor bekymring over for at gå ind og påtage sig et sådant ansvar, og at forsikringspræmien derfor vil blive overordentlig høj.

Sagt med andre ord, ville der ikke være forsikringsselskaber, der ville turde, fordi man med nogenlunde sikkerhed kunne gå ud fra, at man ville komme til at betale en forfærdelig masse penge.

Jeg synes, den udtalelse, ministeren kom med, gav anledning til stor bekymring. Det vil jeg i hvert fald stille yderligere spørgsmål om i udvalgsarbejdet.

(Kort bemærkning).

Nicolai Wammen (S):

I ministerens svar blev jeg ikke helt klar over, om ministeren i forbindelse med den redegørelse, den strategi for sameksistens, der kommer om få uger, forventer at have nogle svar på den problematik, vi her har rejst.

Der blev sagt, at vi ikke har taget hul på de politiske forhandlinger om dette spørgsmål, og det er jo fuldstændig rigtigt. Men kan vi forvente, at regeringen i forbindelse med den plan, der bliver lagt frem, har et klart svar på, hvad regeringen mener, der skal gøres i forhold til de økologiske landmænd og i forhold til de konventionelle landmænd, der kan komme i klemme?

KL 15.05

Vi håber ikke, det sker, men hvis det sker, kan det jo som tidligere nævnt få meget omfattende konsekvenser for de her landmænd. Derfor vil jeg gerne bede om, at ministeren i dag giver tilsagn om, at der i forbindelse med den redegørelse og den plan, der kommer, også vil være et klart regeringsbud på, hvordan man skal hjælpe

de økologiske og konventionelle landmænd, der måtte komme i klemme.

(Kort bemærkning).

Fødevareministeren (Mariann Fischer Boel): Jeg må sige til hr. Nicolai Wammen, at det jo ikke er regeringens bud, der kommer fra strategigruppen. Det er gruppens anbefalinger, og derefter skal vi have de politiske drøftelser.

Jeg har lagt meget vægt på, at det var uafhængige folk, kloge folk, der havde forstand på det her område, der sad og vurderede udspillet, og at der netop ikke blev givet politiske meldinger på så tidligt et tidspunkt for at give os alle sammen det samme udgangspunkt. Jeg håber også, at hr. Nicolai Wammen er tilfreds med, at det er sådan en model, vi har valgt.

Så til hr. Keld Albrechtsen: Jeg er da sikker på, at grunden til, at forsikringsbranchen kan være lige så bekymret, som hr. Keld Albrechtsen øjensynlig er, er en fuldstændig mangel på viden om det her område. Det er jo det, der i virkeligheden, tror jeg, i branchen i øjeblikket er den manglende grund til, at man kan give et konkret bud. Man ved faktisk ikke, hvad risikoniveauet er.

(Kort bemærkning).

Ritt Bjerregaard (S):

Da hr. Nicolai Wammen har opbrugt sine muligheder for yderligere at kommentere, vil jeg benytte den mulighed, der eksisterer, til at sige, at vi klart accepterer den procedure, ministeren har lagt op til. Men vi mener ikke, det fritager regeringen for at have svar på den problemstilling, som hr. Nicolai Wammen har rejst her i dag. Derfor håber vi, at der kommer et svar, ikke fra udvalget, men fra regeringen, sådan at vi ved, hvordan regeringen vil løse det problem.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Hr. Thor Gunnar Kofoed som ordfører.

Thor Gunnar Kofoed (V):

I Venstre har vi lidt svært ved at se, hvad formålet er med et beslutningsforslag om at forbyde GMO i dansk landbrug, når det rent faktisk ikke kan lade sig gøre.

For det første er det ikke muligt at lave et ensidigt dansk forbud i forhold til EU. For det andet vil det blive opfattet som WTO-stridigt, og for det tredje har vi jo et moratorium. Vi har en tænkepause, og her er vi altså nogle, der bruger

tiden på at undersøge, hvilke risici og hvilke muligheder der er.

Vi skal lige huske på, at ingen GM-planter kan benyttes, medmindre de er godkendt. GM-planter kan kun godkendes, hvis de ikke er til skade for hverken mennesker, dyr, natur eller miljø. Denne meget hårde og strenge analyse og test, som GM-planter skal igennem, skal hverken økologiske eller konventionelle planter igennem. De er bare o.k., har vi vedtaget, og det er de sikkert også.

Hvad er så problemet? Jo, politisk har vi skabt en mistillid til nogle planter, som over halvdelen af verdens befolkning i dag i større eller mindre grad bruger. Vi er blevet bange for at benytte en teknik, der i virkeligheden kunne være banebrydende for et bedre miljø og sundere fødevarer, end nutidens landbrug er i dag og et økologisk landbrug nogen sinde bliver.

Men den frygt vil vi i Venstre ikke fornægte, og denne frygt har vi fuld respekt for. Derfor vil vi have regler, der sikrer, at forbrugerne kan være sikre på, at den vare, de køber, indeholder det, varen giver udtryk for. Det vil sige, at økologiske varer ikke indeholder GMO, konventionelle varer indeholder heller ikke GMO.

GMO-mærkede varer kan selvfølgelig indeholde GMO, men forbrugerne kan være fuldstændig sikre på, at de ikke er til skade for hverken mennesker, dyr, natur eller miljø. Derfor er det vigtigt, at vi får nogle regler om sameksistens, som vi har hørt ministeren tale om, så der ikke er tvivl om, hvordan afgrøder i landbruget kan dyrkes ved siden af hinanden, uden at forbrugernes tillid til mærkning af produkterne svækkes.

Kl. 15.10

Vi ved jo f.eks., at byg ikke krydser med hvede, at roer ikke krydser med græs, og at kløver ikke krydser med majs, så det er jo sådan set kun, når to nabomarker har fuldstændig samme afgrøder, at der er risiko for genspredning.

Det, at man har to nabomarker, hvor der er risiko for genspredning, har landmænd i dag meget styr på. Der er regler, skrevne og uskrevne regler, der beskriver, hvordan det kan lade sig gøre, hvordan det praktisk fungerer i dag, uden at der er risiko for indkrydsning af fremmede gener.

Jeg er overbevist om, at når vi når til enden af det udredningsarbejde, der er sat i gang, så har vi helt styr på alle de bekymringer, der figurerer i dag. Derefter kan man give den reelle frie valg-

mulighed til landmanden, til fødevarerivirksomheden, til forbrugerne.

Om vi overhovedet vil få nogen dyrkning af GMO-afgrøder i Danmark, vil tiden vise, men det skal være afgrødens kvalitet, der skal afgøre, om vi skal have GM-dyrkning, og ikke en politisk holdning. Men hvis det kommer en dag, skal der være regler, der sikrer valgfriheden.

Venstre bakker op om det udredningsarbejde, regeringen har sat i gang, og derefter får vi på EU-plan og på nationalt plan de nødvendige regler, der sikrer forbrugerne, samtidig med at vi sikrer vores erhvervsliv og landbrugets lige udviklingsmuligheder i forhold til resten af verden.

Derfor kan Venstre ikke støtte Enhedslistens beslutningsforslag.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Hr. Thor Gunnar Kofoed mente, det var lidt mærkeligt, at vi havde fremsat dette forslag, fordi det ikke var muligt at lave et GMO-frit dansk landbrug.

Det har vi altså været i stand til at sikre indtil nu, og derfor vil jeg også godt spørge, om Venstre vil være indstillet på at støtte moratoriet? I hvert fald indtil der er skabt sikkerhed for, at der er fuld erstatning i tilfælde, hvor der sker spredning til andre landmænd, og indtil der er skabt sikkerhed for, at disse regler enten kan fastsættes nationalt fuldt ud, så de dækker situationen, eller de er gennemført i EU som fælles regler.

Der er jo heldigvis mange lande, der arbejder for at få det, og derfor vil jeg godt spørge, om Venstre vil støtte, at moratoriet skal gælde, ikke alene til disse mærkningsregler, som ministeren var inde på, er gennemført, men også indtil der er gennemført fuldt tilfredsstillende ansvars- og sikkerhedsregler omkring sameksistens. Hvis Venstre ikke er indstillet på at forlænge moratoriet, indtil det er sikret, kan vi jo være ganske sikre på, at det hele går galt. Så at det ikke skulle være muligt at sikre et GMO-frit dansk landbrug, det forstår jeg ikke; det har vi faktisk sikret indtil nu.

(Kort bemærkning).

Thor Gunnar Kofoed (V):

Som jeg sagde i min ordførertale, er Venstre indstillet på, at vi vil sikre forbrugerne, at de får den sikre valgmulighed. Venstre vil arbejde på, at vi får lavet det udredningsarbejde, vi er i gang med, og derefter får man lavet nogle regler på

EU-plan og på nationalt plan, så vi sikrer sameksistensen, og vi sikrer ansvarligheden.

Med hensyn til ansvaret vil vi sikre den økologiske landmand, men vi vil også sikre den landmand, der vælger at dyrke GMO-afgrøder, for man kan også forestille sig, at økologiske landmænd ikke overholder de regler, der er for afstandskrav til GMO-landmanden. Derfor er der visse krav til sameksistens, som figurerer i dag, og det er de krav, landmændene kender, og det er de regler, vi bare skal have beskrevet, sådan at vi kan få det til at fungere, og det *kan* eksistere.

Jeg kan sige, at i dag er Danmark det sted i verden, hvor man har den tætteste produktion af græsfrø, som ifølge ministeren er en af vores problemafgrøder, og der har vi rent faktisk så stor sikkerhed for vores indkrydsning af fremmede gener, at vi kan klare alle de grænseværdier, der stilles til verdens bedste kvalitet. Så det store problem er mere politisk, end det er praktisk.

Kl. 15.15

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Så vil jeg gerne spørge hr. Thor Gunnar Kofoed, hvad han egentlig mener med valgfrihed; nu vil Venstre pludselig til at sikre valgfrihed. Er man i Venstre slet ikke klar over, at de mærkningsregler, som blev vedtaget, indebærer, at kød, mælk, æg, som indeholder gensplejsede organismer, eller som via foderet bygger på gensplejsede organismer, ikke skal mærkes, så det kan forbrugeren ikke se. Og det kalder man valgfrihed!

Det er en underlig form for forbrugervalgfrihed, man går ind for i Venstre. Det er en valgfrihed, der baserer sig på, at man ikke kan få oplyst, om det er GMO eller ej. Det hænger ganske enkelt ikke sammen, og derfor vil jeg godt spørge hr. Thor Gunnar Kofoed igen: Vil man fra Venstres side kræve, at moratoriet skal forlænges, indtil der er gennemført fuld valgfrihed, og indtil der er sikret erstatningsregler, således at en landmand, der får spredning ind på sin mark, også kan være sikker på at få erstatning?

(Kort bemærkning).

Thor Gunnar Kofoed (V):

Jamen valgfriheden er der, for når forbrugeren vælger økologiske varer, så ved forbrugeren, at der ikke er tale om GMO-produkter, eller at dyrene er fodret med GMO-afgrøder. Der er ikke GMO i økologiske produkter. Derfor er det en

sikring af den produktion, og dermed er der også GMO-frie produkter i økologien.

Når jeg siger, at vi skal have en sikring, jamen så skal vi have nogle regler, der sikrer sameksistens mellem de tre forskellige kategorier, vi taler om, og disse tre forskellige kategorier skal sikres på EU-plan. Kun at gøre det på nationalt plan sikrer jo ikke det danske landbrug, for vi samhandler jo med hele verden, og vi importerer fødevarer, vi importerer planteprodukter fra steder med andre regler, end vi har i Danmark, hvis man laver særlige regler. Derfor er vi nødt til at lave dette på et større plan, altså på EU-niveau, som sikrer, at vi har en valgfrihed for forbrugeren.

Økologiske varer er altså uden for GMO, GMO-frie varer har heller ikke GMO, og så er der GMO-produkterne. Det giver valgfriheden, når man sikrer, at der er en god sameksistensmulighed.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

O.k., men det betyder altså, at forbrugernes valgfrihed består i, at hvis man vil sikre sig, at der ikke er GMO og der heller ikke har været det i foderet, så skal man købe økologisk. Hvis man køber ikkeøkologisk kød, så kan man ikke vide det, og det synes Venstre er i orden. Sådan må svaret forstås.

Dermed har hr. Kofoed nu solgt det konventionelle landbrug. O.k., han har så været med til at sikre, at det økologiske kan blive ved med at være GMO-frit, men han har solgt det konventionelle landbrug, der er der ikke frit forbrugervalg mellem GMO og ikke-GMO. Det er konsekvensen af det svar, vi fik.

Jeg er ikke sikker på, at det er gennemtænkt, det håber jeg ikke, men det er konsekvensen af svaret.

Så fik jeg ikke svar på spørgsmålet om, om Venstre vil fastholde, at moratoriet i EU, der forbyder godkendelse af nye GMO, skal gælde, indtil disse sameksistens- og erstatningsproblemer er løst, så landmænd, der får tab, kan være sikre på at få erstatning.

(Kort bemærkning).

Thor Gunnar Kofoed (V):

I dag taler vi om grænseværdier for GMO. Det er sådan, at nul GMO i noget produkt det eksisterer ikke. Der er ingen, der kan stille en hundrede procents garanti for, at der ikke på noget tidspunkt kan komme til at eksistere GMO, ej

heller i økologiske produkter. Det er ikke muligt i dag, fordi vi importerer produkter til vores produktion, vi importerer også foderstoffer til vores økologiske produktion. Og det kan ikke udelukkes med hundrede procents sikkerhed, at det ikke eksisterer i økologien ej heller den dag i dag.

Derfor arbejder vi med grænseværdier, vi arbejder med de grænseværdier, der sikrer, at man også kan få tingene til at fungere i fremtiden.

Der er nogle mærkninger af vores produkter, som forbrugerne kan vælge at købe, men det, vi hele tiden skal huske på, er, at uanset om vi vælger økologiske, konventionelle eller GMO-varer, så er det ikke skadeligt for noget. Det er en holdning til alle disse varer, vi skal tage stilling til.

Kl. 15.20

Det er det, reglerne skal sikre; at man har valgfrihed til at have forskellige holdninger. Det er stadig ikke farligt, det er ikke usundt, det er ikke skadeligt. Det er den diskussion, vi har i dag. Det er ikke et sundhedsspørgsmål, det er et holdningsspørgsmål. Det er politik.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Hr. Nicolai Wammen som ordfører.

Nicolai Wammen (S):

Retten til GMO-frie fødevarer, tryghed for forbrugerne og beskyttelse af den danske natur og fauna er nøgleordene for Socialdemokraterne, når det gælder GMO-debatten. At åbne for genmodificerede organismers indtog i vores landbrugsproduktion er et meget stort skridt, som kræver grundig omtanke.

For Socialdemokraterne er det helt springende punkt, at vi sikrer, at dansk landbrug, og herunder økologisk landbrug, fortsat kan producere og eksportere GMO-frie produkter, som forbrugerne kan have tillid til, og som har en fremtid på markedet. Eller med andre ord: Vi vil ikke ofre styrkerne ved dagens og fremtidens økologiske og konventionelle landbrug på et GMO-alter.

På samme tid skal vi dog være åbne over for debatten, nuancerne og de fordele, som nogle genmodificerede afgrøder kan indeholde. Vi skal ikke afskære os fra fremtidens muligheder. Men det er afgørende, at danske som udenlandske forbrugere skal have vished for, at GMO-frie produkter vitterlig er GMO-frie, at der er tale om et reelt valg og en reel tryghed.

Vi skal kort sagt bevare den store tillid til de danske fødevarers sikkerhed og kvalitet, som vi

har brugt så mange år på at opbygge. I den forbindelse er det helt centralt, at vi retter fuld opmærksomhed mod problemerne omkring det at dyrke genetisk modificerede afgrøder i nærheden af konventionelle og økologiske afgrøder.

Vi har samtidig brug for mere viden om en lang række GMO-afgrøders virkninger, og vi har ikke mindst brug for en Europa-Kommision, som ikke stikker hovedet i busken, men som står ved sit ansvar i forhold til klare, kontante og fælles EU-regler på dette område. Alle i EU, også landene, har et ansvar. Det er derfor vigtigt, at Danmark i lighed med syv andre lande opretholder moratoriet mod gensplejsede afgrøder og dermed sætter processen under pres.

Socialdemokraterne skal på den baggrund opfordre Folketinget til med al kraft at stå for en offensiv dansk linje. Det gælder også spørgsmålet om mærkningen af GMO-holdige varer. Her ønsker Socialdemokraterne mere klare, mere skrappe og mere forbrugervenlige regler. Vi skal kort sagt som forbrugere let kunne vælge og fravælge GMO-holdige fødevarer.

Såfremt der på et tidspunkt gives mulighed for at anvende GMO-afgrøder i Danmark, er det for Socialdemokraterne afgørende; at det sker på baggrund af en meget streng fortolkning af sikkerhed og beskyttelse af forbrugere og den danske natur.

Vi sætter i den forbindelse store spørgsmålstegn ved fornuften i at anvende nogen af de GMO-afgrøder, som også har været omtalt i dag, på danske marker.

Hertil kommer, at vi skal sikre mod spredning af genmodificeret pollen. Det kræver, at der er tilstrækkelig fysisk afstand mellem marker, hvor der dyrkes genmodificerede afgrøder, og den konventionelle og økologiske landbrugsproduktion. Der skal være forsvarlige karantæneperioder, fra en mark har været gensplejset, til der kan dyrkes gensplejningsfrit. Og der skal være klare retningslinjer for håndtering af udstyr og maskiner.

Samtidig må det også være klart, at de ekstra omkostninger, der følger af GMO-produktion, alene skal bæres af GMO-producenten, og ikke af de konventionelle eller økologiske landbrug, samt at vi får orden på erstatningsproblematikken.

Det er helt afgørende, at vi inden for de gældende og fremtidige EU-regler og danske regler får etableret de retningslinjer, der sikrer den bedst mulige fødevarer sikkerhed og en fortsat

beskyttelse af den konventionelle og økologiske produktion, så dansk landbrug også i fremtiden kan være garant for sunde og gode fødevarer, som folk har tillid til, at dansk natur og fauna beskyttes, og at danske og europæiske forbrugere kan føle sig trygge.

Kl. 15.25

Derfor deler vi forslagsstillernes bekymring, men vi kan ikke i den udformning, forslaget har her, støtte det. Vi ser derimod frem til en spændende udvalgsbehandling samt til, at ministeren inden for kort tid præsenterer nogle bud på de her meget vigtige spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Thor Gunnar Kofoed (V):

Jeg har et meget kort spørgsmål. Hr. Nicolai Wammen sagde, at man vil fortsætte moratoriet, og så stiller jeg spørgsmålet: Hvor længe? For når vi nu har fået svar på alle de spørgsmål, som er stillet i dag – de svar skulle vi gerne have i løbet af et års tid, og vi skulle have behandlet det politisk osv. – er det så sådan, at vi kan forvente, at vi derefter kan ophæve det moratorium, eller vil man så komme med nye krav til at opretholde eller forlænge moratoriet?

(Kort bemærkning).

Nicolai Wammen (S):

Som hr. Thor Gunnar Kofoed selv var inde på, er vi ikke sikre på, hvor lang tid processen kommer til at vare, og derfor er spørgsmålet svært at besvare præcist.

Jeg vil dog sige, at ud over de punkter, der allerede har været nævnt i debatten, er erstatningsproblematikken jo også en, vi er nødt til at have afklaring på. Jeg vil da også formode, at det gælder for Venstre, at det er noget, man gerne vil have hold på, før man går ind og piller ved moratoriet.

For os er det et vigtigt politisk signal, at der er stadig flere lande, der har tilsluttet sig moratoriet. Der er stadig flere lande, der kan se vigtigheden af, at vi får orden på de her ting, og at vi får nogle fælles og klare regler om det. Det er noget, som der forhåbentlig er enighed om i det danske Folketing er noget godt og noget positivt, og jeg tror, at jo flere europæiske lande der bakker op om den holdning, jo større er mulighederne for, at vi får de klare, præcise forbruger- og naturvenlige regler, som der er brug for. Derfor er vores holdning, at det er den vej, vi bør gå.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil godt spørge hr. Nicolai Wammen, om det ikke er korrekt, at vi faktisk i den senere tid har set en stigende opbakning til moratoriet i de andre EU-lande, og at det jo selvfølgelig skyldes, at der er en række problemer, som Europa-Kommissionen ikke var indstillet på at tage med ind sidste år, da forslagene blev behandlet, bl.a. – som hr. Wammen nævnedes det – erstatnings-spørgsmålet.

Derfor kan det afgørende spørgsmål – og det vil jeg godt spørge om – jo ikke være, at der skal ske en hurtig afvikling af moratoriet; det afgørende spørgsmål er, at der er en række problemer, der ikke er løst, og at de skal være løst. Jeg vil gerne spørge, om hr. Wammen kan bekræfte, at det er Socialdemokratiets opfattelse, for jeg blev meget forskrækket, da jeg hørte Venstres melding, der jo kun kunne fortolkes sådan, at man hurtigst muligt vil slippe af med det moratorium, nærmest uanset om problemerne er løst. Det blev jeg godt nok bekymret over at høre, selv om jeg jo ikke må kommentere Venstres ordførers melding i den sammenhæng.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Hr. Thor Gunnar Kofoed.

Det skal ikke betragtes som et spørgsmål. Der må ingen kommentarer være så langt tilbage.

(Kort bemærkning).

Thor Gunnar Kofoed (V):

Skal jeg forstå hr. Nicolai Wammens svar på den måde, at de krav, de syv lande stiller på nuværende tidspunkt for at ophæve moratoriet, jo alle sammen er indeholdt i de krav, Danmark stiller i dag til vores undersøgelse? Når vi har svar på alle vores spørgsmål, har vi sådan set også svaret på de andre landes spørgsmål. Det vil sige, at hvis de andre lande har forstået, at vores svar egentlig er gode nok, og de er med på at ophæve det her, så vil Socialdemokratiet også være med på det?

Det er bare sådan, at vi har en fælles forståelse for det fremtidige arbejde, som jeg egentlig er meget enig i.

(Kort bemærkning).

Nicolai Wammen (S):

Jeg deler hr. Keld Albrechtsens glæde over, at der er opbakning til moratoriet fra flere lande, og det står fast for Socialdemokratiet, at for os er det ikke afgørende at komme af med det så hur-

tigt som muligt, men at vi får nogle regler og nogle afklaringer, bl.a. i forhold til erstatningerne, som er det væsentlige.

Kl. 15.30

Når vi har løst problemerne, når vi har forholdt os til erstatningsproblemerne, så kan vi begynde at se på, hvornår moratoriet skal afvikles – men i den rækkefølge. Moratoriet står klart, så længe problemerne ikke er løst. Det er Socialdemokratiets holdning til det spørgsmål.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Så er det hr. Christian H. Hansen som ordfører.

Christian H. Hansen (DF):

Forslaget fra Enhedslisten er jo ikke nytænkning fra Enhedslisten – det er sagt i en positiv mening. Hvis man går tilbage og kigger, har der jo været en række forslag fra Enhedslisten på det her område af forskellig karakter. Det, der nok ligger tættest op af det her, er B 45, som blev behandlet engang i år 2000.

Vi har fra Dansk Folkepartis side tidligere om de forslag gået ind og sagt, at vi også er meget skeptiske over for den udvikling, der sker på GMO-området. Forslagsstillerne erindrer sikkert også, at med hensyn til spørgsmålet om miljøansvaret for GMO-skader var vi helt på linje med forslagsstillerne og havde faktisk et rigtig godt samarbejde om, hvordan regeringen skulle gå videre på det felt i EU-regi.

I Dansk Folkeparti synes vi, der er nogle positive tendenser. Jeg må så sige, at selvfølgelig giver sådan et forslag altid anledning til nogle udvalgs-spørgsmål. Nu har det været fremme her i debatten: Kan man få det her GMO-frie landbrug i Danmark? Man kunne jo også forestille sig, at vi under udvalgsbehandlingen skulle lidt mere ind på: Hvilke fordele kunne vi måske drage fremover ved at have et GMO-frit landbrug?

Men overordnet meget positive signaler fra Dansk Folkeparti i dag og en positiv udvalgsbehandling, som vi glæder os til at deltage i.

Else Theill Sørensen (KF):

Man må jo sige, at det er et meget kortfattet beslutningsforslag, som i al sin enkelhed går ud på at opfordre regeringen til at sikre, at der ikke dyrkes GMO-afgrøder i Danmark.

Jeg vil så sige, det er det fjerde eller femte forsøg i dag på at fremskynde stillingtagen, som ellers naturligt skulle finde sted i en nær fremtid. I tilfældet med GMO-afgrøderne er Fødevarerministeriet i gang med at formulere en strategi for

sameksistens mellem gensplejsede, konventionelle og økologiske afgrøder.

En rapport, som i januar kom fra Danmarks JordbrugsForskning, fastslår, at det vil være muligt at begrænse spredningen af GMO til ikke-GMO-afgrøder for en række afgrøder, men også, at der for afgrøderne raps', græs' og kløverfrøs vedkommende er behov for yderligere udredningsarbejde.

Det Konservative Folkeparti er ikke enig med forslagsstillerne i, at vi fuldstændig skal forbyde dyrkning af GMO-afgrøder i Danmark sådan i al evighed. Vi ønsker, at der skal være mulighed for dyrkning af både GMO, konventionelle og økologiske afgrøder, men vi ønsker, at der skal iagttages stor forsigtighed, inden vi tillader dyrkningen af GMO.

Vi ser derfor frem til, at Fødevarerministeriet bliver færdig med formuleringen af strategien for sameksistensen mellem de forskellige typer afgrøder. Og det fremgår vist, at vi ikke kan støtte forslaget.

Martin Lidegaard (RV):

I Det Radikale Venstre har vi konsekvent og vedholdende gennem årene støttet alle de forslag, der kunne bidrage til at styrke sikkerheden og forsigtighedsprincippet i anvendelsen af GMO'er i Danmark, i EU og i verden som sådan.

Vi har det udgangspunkt, at den måde, som GMO'erne indtil i dag er blevet udnyttet på – ofte af større multinationale selskaber – ikke har været hensigtsmæssig. Et instrument, der måske kunne bruges i miljøet og i bekæmpelse af fattigdom, er nærmest blevet brugt til det modsatte, og derfor har vi haft al grund til at – kan man sige – være restriktive.

Vi har også al mulig grund til, fordi vi har med vores fremtidige liv, arveanlæg osv. at gøre, virkelig at være forsigtige. Derfor er vi helt på linje med Socialdemokraterne, når de siger, at vi må beholde moratoriet, indtil vi har fået afklaret de udestående spørgsmål, der er.

Kl. 15.35

Men når alt dette er sagt, vil jeg også sige, at jeg synes, det er alt for voldsomt her fra Folketingets talerstol i dag at afskrive bioteknologiens muligheder i al fremtid. Jeg vil ikke udelukke, at vi kan komme i en situation, som det f.eks. har været tilfældet med bomulden, hvor man har kunnet nedsætte brugen af pesticider ved bomuldsdyrkning i Kina og andre steder i Asien med op til 80 pct., hvor bomuldsdyrkingen har kunnet tilgodeses nogle af de allersvageste grup-

per i de samfund, og hvor man pludselig har en lykkelig historie.

Jeg vil ikke her fra talerstolen afskrive mulighederne for at benytte ny teknologi fornuftigt, hvis sikkerhedsfaktorerne er tjekket, hvis sikkerheden er i orden, og hvis formålet er det rigtige.

Derfor kan jeg ikke umiddelbart støtte Enhedslistens forslag – det kan Det Radikale Venstre heller ikke – men dermed ikke sagt, at vi i og for sig er uenige i den bekymring, der ligger i forslaget, for selvfølgelig skal vi være forsigtige, vi kan bare ikke afskrive os teknologien for al fremtid.

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil gerne sige både ministeren og samtlige ordførere tak for en debat, som jeg faktisk synes har været spændende, og som også, når vi kigger på, hvordan Folketinget er sammensat, peger i retning af positive resultater.

Jeg synes, der er store problemer i regeringspartiernes holdning; det vil jeg ikke lægge skjul på. Man har ikke rigtig forstået, at hvis der skal være et rigtig ægte forbrugervalg, så er forbrugeren altså nødt til at vide, hvad der er i tingene, og sådan er EU's mærkningsregler ikke indrettet.

Jeg synes ikke, Venstres ordfører var i stand til at svare fornuftigt og klart på det spørgsmål, om Venstre så ville kræve som en af betingelserne for at ophæve moratoriet, at der indføres fuld mærkning hele fødekæden ned, således at man også kan se, om mælk, æg og ost fra det konventionelle landbrug baserer sig på GMO eller ej. Det kunne vi ikke få at vide.

Jeg synes også, det er utilfredsstillende, at Venstres ordfører ikke rigtig helhjertet kan bakte moratoriet op, for i virkeligheden stillede han jo et spørgsmål til den socialdemokratiske ordfører, som gik ud på, om ikke godt Socialdemokratiet kunne acceptere en hurtig afvikling af moratoriet.

Heldigvis var den socialdemokratiske ordførers svar på det spørgsmål fuldstændig krystalklart, at Socialdemokratiet ikke vil haste dette her igennem, men vil stå fast på, at den liste af problemer, som eksisterer i den her sag, skal løses.

Når man så sammenholder den socialdemokratiske melding med den melding, der kom fra Dansk Folkeparti, og – sådan forstod jeg det – også fra Det Radikale Venstre, som sagde, at de var på linje med Socialdemokraterne, ja, så tegner der sig altså et flertal i Folketinget bestående

i hvert fald som minimum af Socialdemokratiet, SF, Det Radikale Venstre, Dansk Folkeparti og Enhedslisten, som er fast besluttet på, at dette moratorium skal opretholdes, og at Danmark skal kæmpe for, at det bliver opretholdt, indtil disse problemer er løst. Så kan der være nogle af os, der vil gå endnu længere. Men jeg opfatter det som resultatet af debatten i dag, at vi har en kortlægning, hvor vi kan konstatere, at der er et sådant flertal i Folketinget.

En af de ting – og det er så en bemærkning til Det Radikale Venstre – som det er svært for mig at forstå, er, at vi, når nu vi ligesom er to kultur-radikale partier her i Folketinget placeret ved siden af hinanden dernede i enden af salen, ikke har kunnet blive enige om det helt principielle omkring GMO, Det Radikale Venstre og Enhedslisten; det er mig en kilde til bestandig undren. Hr. Martin Lidegaard bemærkede selv, hvad der jo er en fuldstændig korrekt iagttagelse, at de erfaringer, vi har med anvendelse af GMO i først og fremmest Nordamerika, har været dårlige, og de multinationale selskaber har brugt udvikling af GMO ud fra deres kommercielle interesser med negative konsekvenser, f.eks. har de konsekvent arbejdet på, at de samtidig kunne sælge nogle bestemte pesticider, f.eks. Roundup.

Kl. 15.40

Jeg vil da godt spørge den radikale ordfører: Hvorfor skulle de multinationale selskaber pludselig have forbedret sig? Hvad er det, der gør, at vi nu fremover pludselig skulle kunne have tillid til dem? Det tror jeg ærlig talt ikke er en specielt velbegrundet teori. Man kan have sine forhåbninger om, at de vil forbedre sig. Jeg ved ikke, hvor man skulle se det henne. Men det er sådan en principiel debat, som jeg kan have med hr. Lidegaard.

Så længe vi kan være enige om, at moratoriet skal fastholdes og skal fastholdes, indtil hele listen over problemer er løst, så har vi noget meget vigtigt, vi kan være enige om, og som jeg er glad for har vist sig i den her debat.

Så håber jeg så bare, at regeringen lytter til det signal, der kommer fra partier repræsenterende et flertal i Folketinget. Det vil jo være klogt af regeringen at lytte.

(Kort bemærkning).

Thor Gunnar Kofoed (V):

Jeg vil godt spørge hr. Keld Albrechtsen: Var det forkert f.eks. med den grønne udvikling?

Man skal jo ikke stoppe al udvikling i verden; det får man ikke noget gavn af. Var det forkert

f.eks. for indiske bønder at gå i gang med at dyrke GMO-majs i forhold til at dø af sult om vinteren, fordi insekterne åd majsene i vækstperioden?

Var det forkert af thailandske bomuldsdyrkere at gå i gang med Bt-bomuld frem for at bruge insekticider, hvor man i 30 år havde brugt for dårlige beskyttelsesmidler eller slet ingen, så mennesker døde ved brugen af de der insekticider?

Er det forkert at gå i gang med en udvikling, som rent faktisk hjælper på de problemer, som Enhedslisten normalt værner om osv., ved at bruge en enkel teknik, som ikke er farlig, men som kun er ny og upolitisk eller dårlig politik efter Enhedslistens tankegang? Hvad er problemet? Det vil jeg gerne spørge hr. Keld Albrechtsen om.

(Kort bemærkning).

Martin Lidegaard (RV):

Jeg vil starte med at takke hr. Keld Albrechtsen for den dejligste oplysning i dag, nemlig at vi nu er to kulturradikale partier i Tinget. Det ville være dejligt, hvis flere partier ville følge efter og vi så kunne starte på at samle et flertal. Det kommer lidt bag på mig, men interessant alligevel.

Jeg kunne godt tænke mig at spørge hr. Keld Albrechtsen, om ikke han også opfatter det sådan, at hvis man har at gøre med nogle stærke interesser – som de multinationale firmaer repræsenterer – der ønsker at udnytte en teknologi, den være sig bioteknologisk eller anderledes, i et ganske bestemt ærinde, og den så viser sig at være problematisk af forureningsmæssige årsager, eller hvad det kan være, så laver vi jo lovgivninger, og nogle af os vil gerne lave dem internationalt med EU osv. Men derfra og så til at sige, at selve den teknologi, de så anvender til disse ting, er forkert, synes jeg, der er et skridt at gå.

Derfor vil jeg gerne spørge: Er det ikke altid sådan med teknologi, at man må afveje fordelene mod risikoen, og hvis vi ved en offensiv, offentlig forskningsindsats kunne få nogle resultater med den nye genteknologi, som virkelig kunne dæmme op for miljøproblemer, fattigdom osv., har vi så det andet kulturradikale parti med på den?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Det glæder mig, at hr. Martin Lidegaard har opdaget, hvor kulturradikalismen befinder sig; det er jo kun godt.

Jeg må sige, at jeg ikke har oplysninger, der kan dokumentere, at der skulle være gennemført GMO-produktioner, som har været til gavn for befolkninger. Jeg ved, der har været demonstrationer i masser af ulande imod multinationale selskabers forsøg på at komme ind på markedet med GMO'er. Det ved jeg, der har været. De andre oplysninger er ukendte for mig. Jeg har oplysninger om meget negative spredningsproblemer af GMO i Nordamerika.

Så vil jeg sige til hr. Martin Lidegaard: Jamen altså der er to teknologier, hvor de langsigtede og sikkerhedsmæssige konsekvenser af at slippe dem fri er uacceptabelt risikable, og det er atomkraft, og det er GMO.

Kl. 15.45

Men selvfølgelig er jeg principielt enig med hr. Lidegaard i, at enhver teknologi i princippet kunne tænkes at have et fornuftigt, fredeligt og gavnligt formål. Men jeg må bare sige, at de to teknologier, atomkraft og GMO, indeholder uoverskuelige langsigtede og sikkerhedsmæssige konsekvenser. Kan vi f.eks. risikere, at vi står uden vores væsentligste kornarter en dag, fordi vi har sluppet GMO'en ud? Ja, det kan vi rent faktisk risikere. Og uden korn kan mennesket ikke overleve; vi kunne klare os uden kød, hvis det var nødvendigt, men uden korn kan vi ikke overleve, og det er kornarterne, man eksperimenterer med.

Derfor er det principielt samme diskussion som den, vi havde om atomkraften, og dér var Det Radikale Venstre jo, som jeg husker det, efter en periodes overvejelser af samme opfattelse som Enhedslisten.

(Kort bemærkning).

Thor Gunnar Kofod (V):

Det er bemærkelsesværdigt, at Enhedslisten ikke kan finde oplysninger om positive ting ved GMO'er. Dem er der faktisk utrolig mange af, ligesom der kun er meget få oplysninger om nogle negative ting, og de negative ting, som hr. Keld Albrechtsen siger, der er oplysninger om at GMO'er har skabt i verden, er jo nogle ting, hvor det drejer sig om holdning; det er stadig ikke nogen katastrofale ting, som har været til skade for miljø, for mennesker eller for dyr. Det er blevet spredt, ja, men at gener bliver spredt i naturen eller spredt mellem afgrøder har været kendt igennem århundreder. Men reelle skader? Hvor er det, hr. Keld Albrechtsen har kunnet bevise, at der har været en skade på noget?

Når nu hr. Keld Albrechtsen er så negativ over for de der multinationale selskaber, vil hr. Keld Albrechtsen så f.eks. være med til, at man drog dansk forskning ind i det her og lod vores offentlige institutioner udvikle nogle planter til gavn for ulandene, så de kan dyrkes i tørkeområder eller i saltede områder, hvor man ikke normalt kan dyrke? Er det noget, Enhedslisten eventuelt kunne være med på?

(Kort bemærkning).

Martin Lidegaard (RV):

Jeg synes, det er en stærk sammenligning: atomkraft og GMO. Men jeg kan i hvert sige ganske krystalklart, at Det Radikale Venstre mig bekendt altid har været modstander af atomkraft. Jeg mener, det var SF, der ikke var modstander i starten. Vi er i hvert fald og vil fortsat være modstandere af atomkraft.

Jeg synes, den helt afgørende forskel er, at til atomkraften har vi umiddelbart meget, meget gode vedvarende alternativer. Så kan hr. Keld Albrechtsen sige, at det har vi også i forhold til GMO'erne, for der er jo mange andre måder at løse fattigdomsbekæmpelsen i ulandene på end lige GMO'er, og mange andre måder at løse miljøproblemerne på, men hvis man har rejst meget i ulandene, som jeg har haft lejlighed til, så tror jeg nok, at man nogle gange synes, at den meget store tålmodighed, som nogle miljøkredse i Vesten har, med, at hvorfor nu bruge GMO'erne dér, hvor man kan, er lidt flot også i sultsituationer osv.

Jeg vil gerne spørge hr. Keld Albrechtsen: Vil hr. Keld Albrechtsen fuldstændig definitivt udelukke brugen af genteknologi på såvel mennesker som planter og dyr uanset omkostningerne?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Til det sidste er svaret: Nej, det vil jeg ikke udelukke, når det gælder anvendelse i lukkede systemer til medicinske formål. Der kan det forhåbentlig holdes under kontrol, og der er der i hvert fald så tungtvejende grunde til at acceptere anvendelse, at det må vi risikere.

Men når det gælder vores kornarter, som er eksistensgrundlaget for mennesket, så er der efter min opfattelse ikke grundlag for at kaste sig ud i disse eksperimenter, for uden vores kornarter er vi færdige. Så enkelt er det. Man spiller simpelt hen hasard med menneskets fremtid, hvis man slipper GMO'er løs, for så vidt angår

kornarterne i hvert fald. Det er muligt, at vi kan overleve uden rasp, undskyld, raps – vi kan især uden rasp – men kornarterne bør vi stå fuldstændig vagt om, og det er dem, man spiller hasard med. Det er det, der gør, at sammenligningen med atomkraft efter min opfattelse er relevant.

Jeg ser frem til, at hr. Kofoed fremskaffer den positive dokumentation, som han mener eksisterer. Det vil være nyt for mange; det vil i hvert fald være helt nyt for mig. Jeg har aldrig hørt om sådanne positive erfaringer, men skulle de findes, så har jeg det jo sådan, at jeg har et åbent sind, og hvis man kan dokumentere, at det, jeg siger, ikke er rigtigt, eller der er nogle oplysninger, der er i modstrid med det, så tager jeg det til efterretning. Men så må man fremlægge det for os, så vi kan se det. Hidtil har vi ikke set det i hvert fald.

Kl. 15.50

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Vi får se.

(Kort bemærkning).

Martin Lidegaard (RV):

Hr. Keld Albrechtsen fremfører, at hvis tingene foregår i lukkede systemer og kan bruges til medicin til rige mennesker i den rige del af verden, så er det okay. Mig bekendt er der tale om medicin i de lukkede systemer – og noget af det er levende medicin – som man så giver til mennesker; så kan man diskutere, hvor lukket det er. Det siger jeg ikke, fordi jeg er imod det, jeg siger bare, at ved de her nye teknologier tror jeg der er en risiko. Det bliver vi nødt til at erkende, uanset om vi så snakker om medicin til mennesker, eller hvad det er, og jeg synes, der er en eller anden dobbeltmoral i, at man er parat til at tage risikoen ved medicin til mennesker i den rige verden, men man er ikke parat til at tage nogen risiko, hvis det kan gavne millioner af sultne i den tredje verden. Det synes jeg ikke er helt moralsk. Og vi er ude. Det er jo ikke så enkelt, at man bare kan sige for eller imod.

Lad mig komme med et enkelt, sidste spørgsmål til hr. Keld Albrechtsen – vi når nok ikke at blive færdige med diskussionen, men jeg fortsætter den i øvrigt meget gerne, det er en spændende og nødvendig dialog: Hvis nu man sagde gensplejsning eller GMO'er inden for beslægtede arter, altså fra én korntype til en anden korntype, så man faktisk lavede en slags forædling, som man altid har gjort, bare med rekordfart,

men uden at putte ishavsgener ned i roen eller sådan noget, men beslægtede arter, er det acceptabelt?

(Kort bemærkning).

Thor Gunnar Kofoed (V):

Jeg vil meget gerne fremskaffe den positive dokumentation. Vi kan gå ud og finde den frem; den er på mit kontor. Det er ikke noget problem; der er masser. Der er dages læsning, kan jeg godt sige.

Men det med vores kornarter, og at dem skal vi beskytte: I dag har vi over 40 mio. ha majs, der er gensplejset, og som dyrkes over hele verden. Over halvdelen af verdens befolkning bruger gensplejede produkter i dag. Hvad er det, hr. Keld Albrechtsen vil beskytte vores samfund imod? Det er en realitet i hele verden. Det er noget, der fungerer. Der er ingen, der tager skade af det. Der er ikke nogen, der bliver syge af det, der er ikke nogen, der bliver allergiske over for det.

Det er jo ikke det enkelte produkt, der er et problem. Det, der hedder gensplejsning, er et værktøj i udviklingen. Det er ikke nogen mikroorganisme, der er skabt til skade for nogen som helst. Men den positive udnyttelse af det, den positive historie, den kan vi tage bagefter.

(Kort bemærkning).

Jens Kirk (V):

Jeg mener at vide, at hr. Keld Albrechtsen er trådt ind i de voksnes rækker, og det vil altså sige, at omkring 1970 i forrige århundrede må hr. Keld Albrechtsen have været omkring 20 år, og dermed må hr. Keld Albrechtsen også kunne huske den grønne revolution i Indien, der faktisk var tæt på hungersnød. De var 500 millioner. Da fik vi den grønne revolution, som medførte en eksplosion i kornavlens i de områder, så de kan brødføde sig selv, endda godt og vel, og de er over 1 milliard i dag. Det er jo da et positivt eksempel. Det har også været beskrevet i bøger, og det kan findes, vil jeg gerne sige til hr. Keld Albrechtsen. Jeg håber, hr. Keld Albrechtsen er klar over det.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Nu er det jo ikke altid sjovt at blive mindet om sin høje alder. Men det er helt korrekt.

Jeg fulgte også dengang debatten om den grønne revolution, og måske husker hr. Kirk også, at efter en kort årrække, hvor det var gået

godt, gik det pludselig rivegalt, og så gik man ind med andre politikker, og så er det rigtigt, at så blev Indien da heldigvis i stand til stort set at brødføde sig selv – og helt uden GMO'er.

Sådan vil det også være i andre ulande, at en fornuftig ført politik, fjernelse af krige, fjernelse af korrupte diktaturer osv., vil kunne medføre, at man også løser fødevarerproblemerne. Der er ikke gnist af behov for at eksperimentere med vores kornarter af hensyn til at sikre fødevarerforsyningen i ulandene. Det er ganske enkelt et spørgsmål om at sikre, at den jord, der er, kan blive dyrket, at den ikke bliver ødelagt af forurening, at der bliver fred, så folk kan få mulighed for at tilså og høste deres marker osv. Det tror jeg vi alle sammen er enige om, uanset om man er for eller imod gensplejsning.

Kl. 15.55

Men jeg ser også frem til en fortsat debat både med hr. Kofoed og med hr. Lidegaard, og så skal jeg slutte med at besvare hans spørgsmål til mig: Nej, jeg mener faktisk, det er for risikabelt at eksperimentere med kornarterne.

Så bliver det nævnt, at der allerede er meget majs, der er gensplejset. Her har jeg en bekymring, hvis det ender med, at den helt overvejende del af majs er gensplejset. Så viser det sig måske om 10, 20 eller 30 år, at den majs, man har udviklet om gensplejset, desværre visner bort på marken, fordi man ikke kunne forudse nogle genetiske fejl, som man har indbygget i majs. Det kan jo tage adskillige generationer, før det viser sig. Så har man ikke majs mere, og det er jo bare ærgerligt.

Sådan et eksperiment vil vi altså ikke ud i. Det er derfor, vi sammenholder det med diskussionen om atomkraft.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslaget overgik derefter til anden (sidste) behandling.

Afstemning

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Udvalget for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

12) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 88:

Forslag til folketingsbeslutning om sikring af togdriften i Midt- og Vestjylland.

Af Keld Albrechtsen (EL) og Pernille Rosenkrantz-Theil (EL).

(FremSAT 18/2 2003).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Trafikministeren (Flemming Hansen):

Hr. Keld Albrechtsen og fru Pernille Rosenkrantz-Theil har fremsat forslag til folketingsbeslutning om sikring af togdriften i Midt- og Vestjylland.

Der er som bekendt sket en betydelig udvikling i denne sag, siden forslagsstillerne fremsatte beslutningsforslaget den 18. februar i år. Jeg lægger stor vægt på, at Folketinget løbende orienteres om udviklingen i togtrafikken i Midt- og Vestjylland. Jeg er derfor glad for at have lejlighed til at give en orientering om resultatet af den seneste udvikling i den proces, som jeg har haft med Arriva og med DSB gennem de sidste par uger. I øvrigt kan jeg sige, at jeg i dag har haft en meget grundig og god orientering og god diskussion i Folketingets Trafikudvalg om nøjagtig samme emne.

Jeg kan oplyse, at der er indgået en principaftale fredag den 7. marts i år mellem Trafikministeriet, DSB og Arriva. For passagererne betyder denne aftale, at det fra den 13. april i år og frem til køreplansskiftet december i år vil være DSB-tog og DSB-lokomotivførere, der betjener Arrivas strækning Århus-Langå-Struer.

DSB's midlertidige varetagelse af togdriften på strækningen Århus-Langå-Struer betyder, at Arriva vil kunne koncentrere sig om togdriften på de øvrige udbudte strækninger. Arriva ophører derfor med den systematiske indsættelse af togbusser på visse afgang, som selskabet har praktiseret som led i den plan, selskabet fremlagde den 6. februar i år.

Samlet set betyder principaftalen således en normalisering af togdriften fra den 13. april i år ikke blot på strækningen Århus-Langå-Struer, men på det samlede Midt- og Vestjyske jernbanelenet, og det er jeg mildest talt meget tilfreds med.